

یکی از مسائل اولویت دار جهت ایجاد تحول در امر مسجد و فعالیت های آن ، اصلاح سازوکارهای مربوط به امامان جماعت مساجد است . هم اکنون سازمان تبلیغات پشتیبانی قریب به ۵ هزار امام جماعت و مبلغ مستقر را به عهده دارد ۰۰۰۰۰ مسئله اینجاست که چه ایده و راهکاری در تأمین مالی پایدار و غیر آسیب زای امامان جماعت و مبلغین مستقر می توان تصور کرد ؟

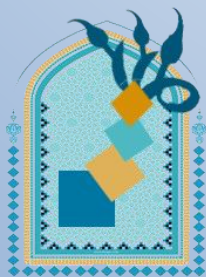
معیشت امامان جماعت و مبلغین مستقر

توصیه نامه راهبردی و الگوی کلان تأمین
معیشت

جمع بندی و تدوین از :

حجت الاسلام والمسلمین وحید نجفی

هیئت اندیشه و تبلیغ و تحول اجتماعی
معاونت فرهنگی و تبلیغ سازمان تبلیغات اسلامی

تیرماه ۹۸

توصیه نامه راهبردی و الگوی کلان تأمین معیشت

- ۴ مقدمه
- ۴ آسیب شناسی وضعیت فعلی:
- ۵ اصول:
- ۵ مردمی بودن ائمه جماعات:
- ۵ لزوم حاکمیت اهداف الهی در تبلیغ:
- ۵ کارکرد محوری در تأمین معیشت:
- ۶ تأمین کرامت و حد کفاف برای ائمه جماعت:
- ۶ ضرورت ورود تسهیل گرانه حکومت اسلامی:
- ۶ لزوم نظارت توانمند در حذف افراد ناشایست:
- ۷ لزوم توجه به شرایط و ضوابط عقلایی:
- ۷ لزوم برنامه منسجم و جامع:
- ۸ مدل تأمین معیشت ائمه جماعت:
- ۹ تامین خدمات اجتماعی:
- ۹ ما به ازاء دریافت خدمات اجتماعی:
- ۹ تامین کننده خدمات اجتماعی:
- ۹ مدیریت و نظارت بر ارائه خدمات اجتماعی:
- ۱۰ تامین مقرری و مبالغ نقدی ثابت:
- ۱۰ ما به ازاء دریافت مبلغ ثابت:
- ۱۰ تامین کننده مبلغ ثابت:
- ۱۰ مدیریت و نظارت بر ارائه مبلغ ثابت:
- ۱۱ تامین منابع مالی دیگر جهت ایجاد توسعه در زندگی:
- ۱۱ ما به ازاء دریافت منابع بیشتر:
- ۱۱ تامین کنندگان منابع نقدی بیشتر:
- ۱۲ مدیریت و نظارت بر منابع نقدی بیشتر:
- ۱۳ برش سازمانی:
- ۱۳ نکات تکمیلی:
- ۱۳ سوالات سازمانی:
- ۱۴ سوالات اندیشه ورزی:

مقدمه

روابط اقتصادی انسان‌ها یکی از مؤلفه‌های بسیار اثرگذار در تنظیم تعاملات آن‌هاست که زندگی جمعی بشر و نیاز انسان‌ها به یکدیگر راه‌گیزی از آن باقی نمی‌گذارد.

این روابط آن‌قدر مهم است که برخی با دیدن اثرات گسترده آن، متوهم شده‌اند که اقتصاد زیربنای همه مسائل انسان‌هاست که انکار این افراط، نمی‌تواند توأم با نفی اهمیت مسائل اقتصادی در جامعه بشری باشد.

روشن است که مسائل مادی، نقش به‌سزایی در انگیزه‌سازی و تأمین نیروی محرکه افراد و سازمان‌ها دارد، اما رسیدن به ضوابطی که علیرغم به رسمیت شمردن نیازهای واقعی مادی و توجه به تعاملات اجتماعی بتواند جنبه‌های متعالی بشر را صیانت کند، امری مهم است که تجلی این ضوابط در بین مردان دین باید بیش از همه‌جا مشهود باشد.

از این‌رو بازسازی نظام معیشت روحانیون برای تأمین این هدف در زمانه کنونی اهمیتی به سزا دارد که در اینجا با تمرکز بر روحانیونی که متصدی امامت مساجد شده‌اند، پیشنهادهایی برای بهسازی تعاملات اقتصادی و مدل تأمین معیشت آن‌ها ارائه می‌شود.

آسیب‌شناسی وضعیت فعلی:

- عدم تأمین حد کفاف برای ائمه جماعات
- عدم تأمین کرامت ائمه جماعات به دلیل حاکمیت اشل‌های کمیت‌گرا، نظارت‌های متعدد و ...
- اخلال در انگیزه‌های الهی با معادل‌سازی افراطی و کمی برای تمام فعالیت‌ها
- عدم سیاست‌گذاری مناسب برای استقرار طولانی‌مدت و حرکت در جهت متعارض با آن، با تعیین سقف زمانی برای استقرار در یک منطقه و امتیاز دهی برای انتقال به شهر
- سرایت آفات سازمان به فعالیت فرهنگی مساجد (تمامیت‌خواهی متجلی در نظارت‌ها، تصدی‌گری تام با جلسه معارفه اولیه و ...، گسترش بروکراسی و نیروی انسانی سازمانی، حاکم شدن ملاک‌های سازمانی برای اداره مسجد مثل کنار کشیدن از فعالیت لازم با مشکلات بودجه‌ای و توجیه‌سازی ناروای ناتوانی‌های سازمانی، عدم ملاحظات لازم منطقه‌ای و بومی و یکسان‌سازی کشوری علیرغم تمامی تفاوت‌ها)
- توقع‌سازی حمایت مالی مشخص و شغل‌انگاری تبلیغ با توجه به سیاست‌های فعلی
- نگاه غیر کارآمد در تفکیک مناطق برخوردار و غیر آن
- موافقت با عدم همراهی تام روحانی منطقه با مردم آن منطقه (مثل بسترگذاری برای رها کردن منطقه در ایام تبلیغی)
- راهبردهای شعاری صرف مثل ذکر محوریت حوزه و مراجع بدون وجود هیچ‌گونه ردپایی از آن در برنامه‌ها

اصول:

قبل از ارائه هر پیشنهاد و مدل، باید اصول و ضوابط لازم را بازنگری یا تبیین نمود تا با تکیه بر آن‌ها راه‌هایی یافت و آنچه در تأمین اصول موفق‌تر است را مقدم ساخت. لذا در اینجا اصول مرتبط به روابط و جایگاه ائمه جماعت که به نوعی به نظام معیشت آن‌ها مرتبط است، ذکر می‌شود.

مردمی بودن ائمه جماعات:

جایگاه مردمی روحانیت شیعه، یکی از مفاخر تاریخی آن است که آن‌ها را از آفات بسیاری مصون داشته و در تحقق رسالت‌هایشان موفق نموده است. از همین رو صیانت از منزلت اجتماعی روحانیت امری مهم است و با پیوند وثیق مردم و امام جماعت، روحانیون را در تبلیغ دینی مؤثرتر و موفق‌تر می‌گرداند.

لذا مشارکت مردم در انتخاب امام جماعت و تأمین معیشت او، از اقداماتی است که باید به‌عنوان روال معتبر پذیرفته شود کما اینکه با مسئول سازی همگانی در اسلام (کلکم راع) نظارت بر امام جماعت نیز ابعاد عمومی دارد؛ و طبیعتاً در این روال، ارتباط بلندمدت نیز یکی از مطلوب‌هاست که باید شرایط تحقق آن را فراهم نمود تا مردم یک محل امامی داشته باشند که خود را برای همیشه وقف آن‌ها کرده است و ارتباط آنها وثیق‌تر گردد.

لزوم حاکمیت اهداف الهی در تبلیغ:

از آیات پرتکرار قرآن، سخن انبیاء در نفی مقاصد دنیوی از رسالت خویش است که نشان‌دهنده جایگاه این مهم در موفقیت ایفای رسالت است.

علما و روحانیون نیز با پذیرش جانشینی انبیاء باید پای در همین مسیر گذاشته و از شغل انگاری کار خویش (معادل‌سازی آن با نظام معیشت) اجتناب نمایند؛ بنابراین نظام کمیت‌گری افراطی در تنظیم اشل پرداختی به روحانیون که تأثیر بسیار مخربی بر انگیزه‌های الهی می‌گذارد باید حذف‌شده و رابطه مستقیم و پررنگی بین رسالت تبلیغی و معیشت وجود نداشته باشد.

کارکرد محوری در تأمین معیشت:

علیرغم لزوم انگیزه‌های الهی، نیازهای مادی روحانیون و ائمه جماعت قابل‌چشم‌پوشی نیست و باید به تأمین آن مبادرت نمود.

درواقع علیرغم آنکه یک روحانی در هر شرایطی مکلف به رسالت‌های الهی خویش است، جامعه نیز در قبال این روحانی وظایفی دارد که تأمین معیشت از جمله آن‌هاست؛ اما این کار نیز بدون ضابطه نخواهد بود. تأمین معیشت افرادی که در مناصب خدمتگزاری عمومی قرار گرفته‌اند، به دلیل همان خدماتی است که ارائه می‌کنند بنابراین اگر با تحولات زمانه، کارکردها یکی پس از دیگری حذف شود و روحانی به صرف اقامه جماعت حقوق بگیرد، به شکل

توصیه نامه راهبردی و الگوی کلان تأمین معیشت

طبیعی و منطقی اعتراض‌ها برانگیخته خواهد شد فارغ از آنکه طلب مزد برای نماز، از نظر فقهی مردود است و توجیهات کنونی هیچ‌کدام یارای حل واقعی این مشکل نیستند.

بنابراین باید واقعیت معادله تأمین معیشت در قبال نماز را بدون مسامحه حذف نمود و کارکردهای روحانیت را احیاء نمود که همین حذف حقوق در قبال اقامه جماعت، تأثیر به‌سزایی در احیای کارکردهای دیگر دارد و احیای این کارکردها طبیعتاً با توجه به پتانسیل‌ها و جایگاه آنان است. آموزش دینی، ارائه مشاوره از سوی روحانیون توانمند، کمک به حل منازعات مختلف، مشارکت در مقابله با آسیب‌های اجتماعی، خدمات طب سنتی و اسلامی، برنامه‌های رسیدگی به سالمندان، واسطه‌گری در ازدواج‌ها، مدیریت انفاق‌ها از جمله کارکردهای مقبول و ممکن است و طبیعتاً اگر یک امام جماعت در هیچ‌کدام از این شئون توانمند نبود، باید به مشاغل عادی مبادرت ورزد که در همان هم می‌توان اولویت‌هایی چون فعالیت‌های اقتصادی مرتبط با مسجد یا خادمی مساجد (با توجه به جایگاه مقدس آن) را مدنظر قرارداد. در کارکردها نیز بهتر است، وجوه دریافتی در قبال آن به حساب‌های مسجد واریز شده تا به شکل غیرمستقیم از آن در تأمین معیشت ائمه جماعت استفاده شود و حتی برای فرهنگ‌سازی عمومی و حذف مادیات از محور فعالیت‌های جامعه، انعطاف در میزان پرداخت‌ها برای آن را مدنظر قرارداد.

تأمین کرامت و حد کفاف برای ائمه جماعت:

جایگاه امامت حتی در سطح محله، نیازمند مقدمات و شرایطی است که از جمله آن‌ها تأمین کرامت و تأمین ضروریات زندگی امام جماعت است که فقر، خوار می‌کند و گدا خصلتی اعتباری باقی نمی‌گذارد. از جمله ابزارهای تأمین این هدف، حذف رابطه مستقیم مالی بین مردم و ائمه جماعت، علیرغم تکلیف مردم در تأمین معیشت روحانی است.

ضرورت ورود تسهیل‌گرانه حکومت اسلامی:

حکومت دینی قطعاً نسبت به فرهنگ و وضعیت ایمان مردم مسئولیت‌هایی دارد و باید با بسترسازی‌های لازم، زیست مؤمنانه را تسهیل نموده و ضمن ارشاد به نیکی‌ها، جامعه را از ابتلا به زشتی‌ها دور کند؛ بنابراین مداخله دولت درجایی که سبب بهبود وضعیت فرهنگی می‌شود، ضرورت غیرقابل‌انکاری دارد.

لزوم نظارت توانمند در حذف افراد ناشایست:

اگرچه همگان باید خود را در پیشگاه الهی دیده و مراقب رفتار و کردار خویش باشند، اما گاهی نیاز به تلنگرهای دنیایی داشته و گاهی نیز با افرادی مواجه هستیم که ایمان شایسته‌ای ندارند تا نظارت الهی در تنظیم رفتارشان کارآمد باشد.

نظارت عمومی با مکانیزم‌های مدح و ذم نیز گاهی با وقاحت برخی افراد منجر به نتیجه نمی‌گردد که در اینجا مداخله نهادهای قدرت لازم می‌شود.

توصیه نامه راهبردی و الگوی کلان تأمین معیشت

در موضوع مدنظر، بهترین متولی امر تکیه بر سلسله ولایت است که اکنون در ولی فقیه متجلی بوده و نایبان منطقه‌ای آن ائمه جمعه هستند؛ بنابراین درجایی که مداخله نظارتی لازم می‌گردد، شایسته‌ترین نهاد برای این امر ائمه جمعه هستند که محدود به قوانین عادی نبوده و با خلاف مروت‌ها نیز می‌توانند مقابله کنند.

البته این نظارت‌ها نباید به حد لازم و مفید استقلال روحانیون آسیب وارد سازد که منشأ برکات بسیاری است و تصدی‌گری‌های تمامیت‌خواه نیز در کنار جلوگیری از خلاقیت‌ها، عموماً یارای مقابله با اختیار انسان‌ها را نداشته و ناکام می‌مانند.

لزوم توجه به شرایط و ضوابط عقلایی:

لزوم رسیدن به بهترین بهره‌وری با به‌کارگیری نیروی انسانی در تأمین اهداف

لزوم اولویت‌گذاری بین مناطق جهت اختصاص نیروی انسانی با توجه به شاخصه‌هایی چون جمعیت، میزان نیاز و ...

لزوم توجه به فعالیت‌های موردنیاز هر منطقه و اولویت‌های آن

لزوم توجه به پتانسیل‌ها و توانمندی‌های امام جماعت و تقسیم نقش مناسب

و ...

از ضوابط عقلایی و روشنی هستند که دین نیز بی‌اعتنایی به آن را روا نمی‌شمارد.

لزوم برنامه منسجم و جامع:

امام جماعت تنها یکی از کنش‌گران مؤثر در مدیریت مسجد و محله است و مسائل مالی نیز تنها بخشی از نکات لازم برای توجه به جایگاه اوست.

هیئت‌امناى مسجد، سازمان‌ها و نهادهای دخیل از سازمان تبلیغات تا ائمه جمعه، مخاطبان برنامه‌ها و فعالیت‌های مسجد؛ تا سطح علمی و مهارتی ائمه جماعات و نظام تربیتی تهذیبی او؛ و چگونگی انگیزه‌سازی برای روحانیون جهت تصدی‌گری جایگاه امامت در تمام نقاط کشور؛ همه در تهیه مدل اقتصادی معیشت ائمه جماعات باید مدنظر باشد و برنامه‌های پیشنهادی باید با نگاه به تمام ابعاد بوده و رشد و ارتقاء هر بخش با توجه به تمام ارکان دیگر صورت گیرد.

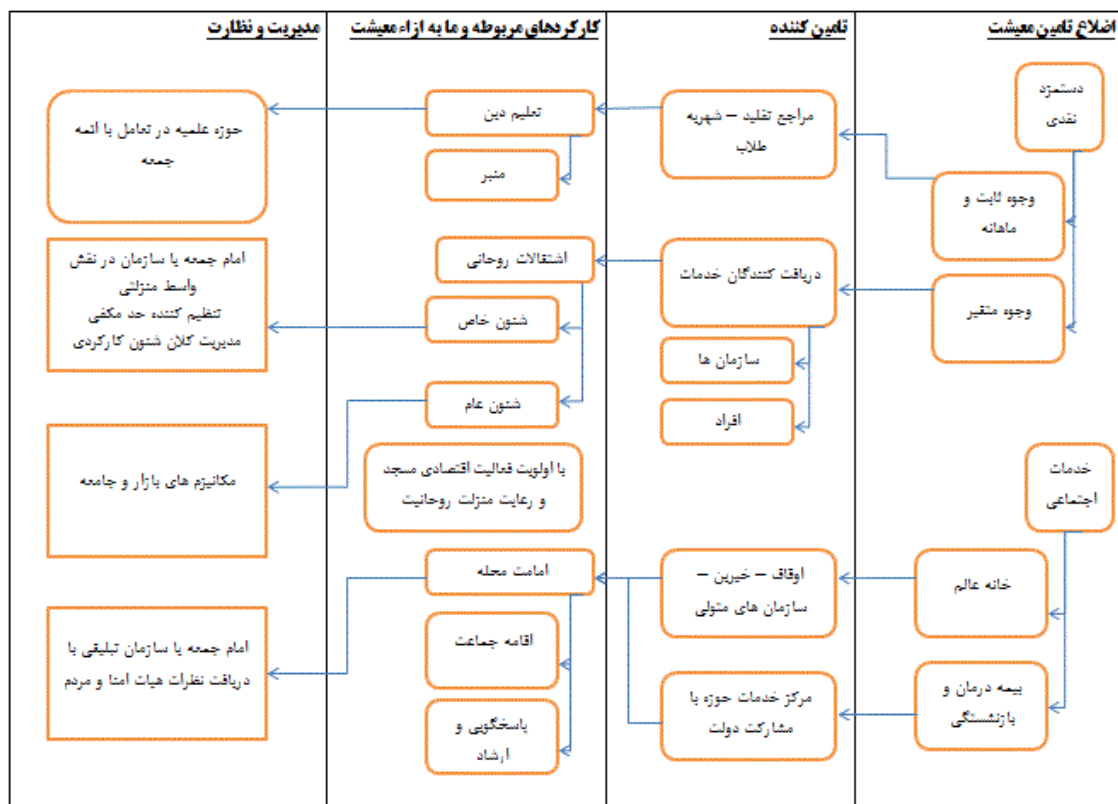
مدل تأمین معیشت ائمه جماعت:

در طراحی نظام معیشت و ارائه مدل، کامل بودن سیستم بسیار مهم است اینکه تمام اجزای لازم در نظر گرفته شود و ارتباطات این اجزا نیز به نحو مطلوبی برقرار شده و اهداف مد نظر را تأمین کنند.

ممکن است اکنون بسیاری از اجزای لازم وجود داشته باشد، اما یا بر سر جای مناسب قرار نگرفته باشند یا آنکه ارتباطات آنها به نحو تامی برقرار نشده باشد که با این وصف استفاده از اجزای موجود فعلی یک حسن قابل توجه است چرا که با قرار دادن هر چیز در جای خود، نتیجه‌گیری حاصل می‌شود و به دلیل استفاده از اجزای موجود، امکان تحقق مدل نیز افزایش خواهد یافت.

با این مقدمه، در مدل مد نظر به چهار سوال اصلی پاسخ داده و ارتباطات آنها تبیین می‌شود. این سوالات بدین شرح اند: اجزاء تأمین معیشت ائمه جماعات چیست؟ چه کسی آنها را تأمین می‌کند؟ در قبال چه چیزی ارائه می‌شود؟ مدیریت و نظارت بر توزیع آن به دست چه کسی است؟

در ادامه با اصل قرار دادن اجزای معیشت ائمه جماعات باقی عناصر مرتبط به آن تبیین می‌شود.

تأمین خدمات اجتماعی

برخی از شئون روحانیت به گونه ای است که نباید نسبت به آنها تلقی شغل انگارانه وجود داشته باشد به گونه ای که معادله ای مالی برای آنها به وجود آید. از مهم ترین این شئون، اقامه جماعت است که اکنون حساسیت های فرهنگی قابل توجهی در قبال دریافت دستمزد در قبال آن نیز به وجود آمده است. از سویی نیز توقع اقامه جماعت از جانب یک شخص بدون قرار دادن هرگونه ما به ازایی، ناممکن و نا به جا است چرا که قطعاً محدودیت هایی برای شخص متولی به وجود می آید و او ناگزیر به اقامه دائم نماز در یک مکان خاص است.

ما به ازاء دریافت خدمات اجتماعی

برای حل این چالش می توان خدماتی را مد نظر قرار داد که نسبت به آنها حساسیت فرهنگی وجود نداشته باشد و از سوی دیگر رغبتی برای قبول مسئولیت و ایفای نقش به وجود آورد. تأمین محل سکونت (خانه عالم) و تأمین بیمه درمانی و بازنشستگی می تواند این جهت را تأمین نماید و به عنوان ما به ازای پذیرش این مسئولیت قرار گیرد. البته با این وصف که معادله سازی کمی ایجاد نشود. بلکه شرط آن صدق عرفی و رضایت اهالی محل از اقامه جماعت قرار گیرد و مادامی که یک روحانی، متصدی انجام این نقش است، این امکانات به او ارائه شود و طبیعتاً سکونت امام جماعت در خانه مرتبط به مسجد برکاتی دارد و مقدمه ایفای کارکردهای دیگری از جانب او نیز خواهد بود.

البته جهت انگیزه آفرینی بیشتر برای تصدی این نقش می توان حق بیمه واریزی برای ائمه جماعات را افزایش داد و سازمان های متولی تبلیغ دینی در این عرصه وارد شوند یا آنکه سازمان ها متولی تأمین منزل مسکونی پس از بازنشستگی و جایگزینی امام جماعت با فرد دیگر به دلیل از کارافتادگی، مادام استحقاق حق بیمه باشند تا شخص نسبت به دوران ناتوانی خود و بازماندگانش، خیالی آسوده داشته باشد.

تأمین کننده خدمات اجتماعی

جهت تأمین خانه عالم نیز راه های متعددی وجود دارد. برخی مساجد هم اکنون دارای خانه عالم هستند و برای باقی مساجد نیز می توان از کمک خیرین یا سازمان های متولی استفاده نمود که در گام اول می توان به اجاره خانه مبادرت نمود و برای بلند مدت برنامه های لازم برای تأمین منزل دائم را مد نظر قرار داد.

جهت تأمین بیمه نیز هم اکنون می توان از ظرفیت مرکز خدمات حوزه های علمیه استفاده نمود.

مدیریت و نظارت بر ارائه خدمات اجتماعی

سپردن زمام امور امام جماعت به مامومین، سبب خدشه به جایگاه امامت شخص در مسجد و محل می شود و او را نسبت به ایفای شئون خویش ناتوان می سازد.

اما نباید احساس مسئولیت مردم نسبت به تأمین مخارج دینی خود از بین برود و با تصدی گری سازمان های دولتی، جایگاه مردمی امام جماعت خدشه ببیند.

توصیه نامه راهبردی و الگوی کلان تأمین معیشت

از سویی نیز کنترل ها و نظارت هایی از جانب حکومت دینی لازم است که نمی توان آن را کاملاً منتفی نمود. به نظر می رسد حل این مشکل با مداخله ائمه جمعه ممکن است. طبیعتاً ائمه جمعه با جایگاه حکومتی و مکانیزم عزل و نصب آنها به نوعی مورد تأیید حکومت هستند اما فاقد جایگاه مردمی نیستند و به مثابه سازمان های حکومتی دیده نمی شوند. از سویی نیز در سلسله ولایت قرار گرفته و شان بالاتر آنها نسبت به ائمه جماعات تثبیت شده است و این جایگاه آن ها خللی در ایفای شئون ائمه جماعات ایجاد نمی کند.

بنابراین می توان ارائه یا سلب خدمات اجتماعی را به تأیید ائمه جمعه سپرد و نظارت ها و هشدارهای لازم به ائمه جماعات را نیز به دور از انظار عمومی انجام داد. هر چند انعکاس نارضایتی ها از سوی هیات امناء به ائمه جمعه است.

طبیعتاً در صورت نیاز ائمه جمعه به کمک برای این مدیریت، مرکز امور رسیدگی به امور مساجد یا نظایر آن می توانند تحت اشراف ائمه جمعه فعالیت کرده و به ائمه جمعه کمک نمایند. هر چند بهتر است در بلند مدت بازوهای ائمه جمعه در حوزه های علمیه تعریف شوند که اینک ائمه جمعه، برای تأمین ائمه جماعات از حوزه ها استفاده می کنند.

تأمین مقرری و مبالغ نقدی ثابت

طبیعتاً نمی توان بسته خدمات اجتماعی را آنچنان گسترده ملاحظه نمود که تدبیر امور منزل ائمه جماعات به دست دیگران سپرده شود. بلکه ائمه جماعات خودشان باید نسبت به چگونگی مخارج خود تصمیم گیری کنند و لازم است در کنار خانه و بیمه، مبلغی هر چند حداقلی و در حد ضروریات غیر قابل انکار در نظر گرفته شود.

ما به ازاء دریافت مبلغ ثابت

شئونی که معادله سازی از آنها برای تأمین معیشت، نارواست به اقامه جماعت محدود نمی شود. بلکه امور متعدد دیگری نیز می توان بدان افزود که روحانیون به صرف داشتن هویت طلبگی، موظف به انجام آن هستند. روحانیون موظفند به کسانی که از مسائل دینی سوال دارند، با صبر و حوصله پاسخ دهند. مجالس وعظ و ارشاد بر پا نمایند و به هدایت مردم مبادرت ورزند.

تأمین کننده مبلغ ثابت

از آنجا که ایفای این شئون به صرف داشتن هویت طلبگی است، می توان تأمین آن را به وجوهات شرعی و استمرار شهریه ماهانه طلاب مرتبط نمود که توسط مردم تأمین شده و در اختیار مراجع تقلید قرار می گیرد. اگر چه ممکن است اکنون این مبلغ به برخی از ائمه جماعت داده شود، اما ضابطه مند کردن آن دیر یا زود محقق می شود و باید به این روند کمک نمود تا اگر کسی از تحصیل علوم دینی فارغ گشته و وظایف طلبگی خویش را ایفا نمی کند، از دریافت آن محروم شود و افرادی که مستحق دریافت آن هستند، ضوابط روشنی برای دریافتش داشته باشند.

مدیریت و نظارت بر ارائه مبلغ ثابت

همان گونه که در بخش سابق بیان گردید، مداخله ائمه جمعه از جهات مختلف بهترین گزینه در مدیریت و نظارت بر ائمه جماعات است. بنابراین همان گونه که لیست طلاب مشغول به تحصیل از سوی مرکز مدیریت حوزه به دفاتر

توصیه نامه راهبردی و الگوی کلان تأمین معیشت

مراجع برای شهریه ارسال می شود، لیست ائمه جماعت مستحق دریافت شهریه نیز می تواند از سوی ائمه جمعه تجمیع گشته و به دفاتر مراجع ارسال شود.

طبیعتاً ائمه جمعه نیز با اختیارات خود و بهره گیری از نظرات هیات امنای می توانند بر ایفای مناسب این شئون از سوی ائمه جماعات نظارت و مدیریت داشته باشند.

تأمین منابع مالی دیگر جهت ایجاد توسعه در زندگی

با بخش های ذکر شده در قبل، تأمین نیازهای مادی زندگی به سختی فراهم می شود و زندگی به نحو بسیار حداقلی ممکن است. از سویی نیز ائمه جماعات در کنار انجام شئون گفته شده، فرصت های قابل توجه دیگری نیز دارند که می توان نسبت به آن برنامه ریزی نمود.

ما به ازاء دریافت منابع بیشتر

همان گونه که در اصول ذکر گردید کارکرد محوری مساله مهمی در تأمین معیشت ائمه جماعات است و در افق ایجاد مسجد تراز نیز باید کارکردهای مساجد توسعه یابند که به تبع آن کارکردهای ائمه جماعات توسعه داده می شود که حجم وسیع و متنوعی از کارکردها در این بخش می تواند مد نظر قرار گیرد و ترسیم نقشه کاملی از آنها مجال دیگری می طلبد.

طبیعتاً با توجه به دایره وسیع این کارکردها، هر کدام از روحانیون متناسب با توانایی های خود و شرایط منطقه، می تواند بخشی از آنها را متکفل شود. اما اگر تردیدها نسبت به توانایی بخشی از روحانیون برای ایفای هر گونه کارکردی بسیار جدی شد، می توان در آن جا از کارکردهای عام سخن گفت. اموری که ایفای آنها مخصوص روحانیون نیست اما اگر یک روحانی هیچ توانایی خاصی در شئون مخصوص خود نداشته باشد، طبیعتاً باید مانند سایر مردم وارد مشاغلی شود تا زندگی خود را تأمین نماید چرا که عدم اشتغال روحانیون به مشاغل عام، به دلیل اولویت امور مخصوص آنها و بهره گیری بیشتر از پتانسیل هایشان است پس اگر اولویت و پتانسیلی مطرح نباشد، یک روحانی در مشاغل با دیگران فرقی ندارد کما اینکه ائمه نیز در جایی که زمینه پرداختن به امور مهم تر نبوده است به کشاورزی و ... مبادرت می کرده اند.

البته به دلیل جایگاه امامت جماعت، باید ملاحظاتی برای این بخش مد نظر قرار داد. مثل آنکه مشاغلی که وجوهی از تقدس را دارند، بدان ها سپرده شود. (مثل خادمی خانه خدا) یا آنکه در مشاغلی که به نوعی با مسجد مرتبط می شوند، وارد شوند. مثل اداره مغازه های مرتبط به مسجد و ...

تأمین کنندگان منابع نقدی بیشتر

از آن جا که در این بخش ارائه خدمت از سوی ائمه جماعات محسوس تر است، امکان معادله سازی برای معیشت از آنها سهل تر خواهد بود و می توان دریافت کنندگان خدمات را مکلف به ارائه دستمزد نمود.

این خدمات یا به شکل مستقیم توسط مردم دریافت می شود، مثل آنکه امام جماعت به مراجعین مشاوره دهد یا برخی مناسک مثل عقد را برایشان انجام دهد.

یا آنکه سازمان ها و نهادهای مختلف با ارائه طرح های فرهنگی و دینی، بانی تأمین مخارج آن شده و به دلیل فعالیت ائمه جماعات در آن مبالغی را به او تقدیم می کنند.

مدیریت و نظارت بر منابع نقدی بیشتر

مدیریت و نظارت در این بخش، مانند بخش‌های پیشین لازم نیست. خصوصاً در جایی که ائمه جماعات بدون کارکرد خاص روحانیون وارد مشاغل عادی شوند و معادلات بازار بر کار آنها حاکم شود.

هر چند برای تأمین مصالح بیشتر می‌توان عناصر دیگری مد نظر قرار داد. مثل آنکه برای صیانت از عزت امام جماعت، واسطه‌ای بین پرداخت کننده و دریافت کننده قرار داد. به این شکل که دریافت کنندگان خدمات، جوهری را به حساب مسجد واریز نمایند که امام جماعت از آنها سهمی داشته باشد و با نظارت ائمه جمعه و مداخله او سهم ائمه جماعات تقدیم شان شود.

یا برای دور کردن جامعه از محوریت تام مادیات، مبلغ این نوع خدمات به صورت اشل‌های قطعی تعیین نشود بلکه افراد در کنار لزوم سپاس‌گذاری در مقابل خدمت، انفاق و تقدیم منابع مالی به مسجد را نیز مد نظر داشته باشند.

برش سازمانی:

با توجه به تصویر ترسیم‌شده و وضعیت فعلی، سازمان باید

- به تدریج از تصدی‌گری فاصله گیرد.
- منابع خود را به مناطق بیشتری بسط دهد.
- منابع را به نقاط خالی مانده‌ای که منابع مردمی از تأمین آن عاجزند، گسیل دارد.
- منابع را به اهداف و برنامه‌های مبتکرانه در ارتقاء وضعیت فرهنگی اختصاص دهد.

که برای تحقق این اهداف در بلندمدت، در کوتاه‌مدت باید به:

- به مهارت‌افزایی روحانیون برای ایفای کارکردها مبادرت ورزد.
- فرهنگ‌سازی برای مشارکت مردمی و احساس مسئولیت آن‌ها را در دستور کار قرار دهد.
- فرهنگ‌سازی برای ارتقاء انگیزه‌های الهی روحانیون را با کمک حوزه علمیه انجام دهد.
- مقاصد تبلیغی دارای اولویت را تبیین نموده و رفع نیاز آن‌ها را با انگیزه‌سازی خصوصاً از طریق نیروهای بومی، در دستور کار قرار دهد.
- ائمه جمعه را از طریق تبیین طرح مطلوب مشارکت داده و با تأمین نیازهای علمی_مهارتی آنان، به توانمندسازی‌شان مبادرت نموده یا نیروی انسانی معین را برایشان فراهم نماید.

نکات تکمیلی:

جهت تکمیل و تدقیق مطلب ارائه شده، محورهای باید اضافه گردند تا برنامه پیشنهادی تکمیل گردد:

سوالات سازمانی:

مطالبی که باید با توجه به آمار و اطلاعات سازمان تهیه شود:

- وضعیت شناسی میزان دریافتی ائمه جماعت با توجه به انواع دریافتی هایشان
- آمار مساجد دارای خانه عالم
- وضعیت شناسی توانایی مالی مساجد با توجه به املاک و مشارکت خیران و توانایی مالی محله با توجه به تیپ بندی (مساجد بین راهی، مساجد کنار زیارتگاهها، مساجد محله و بازار و ...)
- مهارت ها و توانمندی های ائمه جماعت در کارکردهای مسجدی در وضعیت فعلی
- نقشه جغرافیایی مساجد تحت پوشش و تعیین نقاط قرمز نیازمند مبلغ

سوالات اندیشه ورزی

سوالات مشخصی که صاحبان ایده باید برای جوابهای دقیق تر بدان ها تلاش کنندک

- خدمات اجتماعی پیشنهادی دیگر برای تامین معیشت ائمه جماعت که تامین آنها معادل سازی معیشت با نماز نیست.
- کارکردهای ممکن برای ائمه جماعت با تفکیک بین آنچه دریافت مزد برایش بدون اشکال بوده و غیر آن (کارکرد سیاسی، خدمات اجتماعی، توریستی و ...)
- پیشنهادهای برای افراد و نهادهای توانمند برای واسطه گری در تامین معیشت و مدیریت آن
- نقاط ابهام و اشکالات موجود در مدل ارائه شده
- نحوه سهیم نمودن مساجد در منابع مالی مربوط به مناسک دینی (اجرای خطبه عقد و نظایر آن)
- کارآمدی این مدل با توجه به تیپ شناسی مساجد (مساجد مناطق دارای اقلیت های دینی و مذهبی و ...)
- فعالیت های اقتصادی ممکن و پیشنهادی برای مساجد

همچنین نگرش و افکار سنجی از مردم برای کارکردهای متوقع از ائمه جماعات، نگاه آن ها به مسائل معیشتی روحانیون، اهالی مسجد از نظر سن و جنسیت و ... می تواند از ابتدا در دستور کار باشد تا با تکرار افکارسنجی ها در بازه های زمانی، میزان تاثیر تغییر مدل ارزیابی شود.

وحید نجفی

۱۳۹۸/۳/۱۴